

Ing. Petr Textl

František Adamec
(1866–1946)

(3. díl)

V třetím a závěrečném díle našeho seriálu věnovaného stoletému výročí Adamcovy míry 39 × 24 cm si přiblížíme velikost osobnosti Františka Adamce. Do včelařské vědy a praxe zasahuje přímo dějinně a osudově v roce 1904 zavedením tzv. Adamcovy míry a zavádí tím zdravý amerikanismus do našeho včelařství. Ve své době znala Adamce každá vědecká včelařská instituce světa. Ve světové organizaci Apis-Clubu v Londýně byl zapsán na druhém místě.

František Adamec se narodil v Nemojanech u Vyškova roku 1866. Gymnasium i bohosloví studoval v Brně. Ještě jako bohoslovec si zamiloval včelu. Když skončil studium teologie a stal se kaplanem v Bystřici u Brna, věnoval se praktickému včelaření a hlavně se seznamoval s veškerou včelařskou literaturou. Po víceleté praxi začal přispívat do časopisu „Brněnská včela“, později se stal jejím hlavním redaktorem. Napsal mnoho cenných článků a sloupků i do časopisu „Český včelař“.

V období činnosti včelařské činnosti František Adamec onemocněl těžkou tuberkulózou plic a hrtanu a čtyři roky se léčil v jižních krajích Evropy. Léta trávil ve Štýrsku, Solnohradsku, Tyrolsku a Bavorsku, zimy pak prožil v Meranu, Gorici, Istrii a severní Itálii. Ve všech těchto krajích se seznámil se způsoby včelaření a s pokrokovými včelaři. Ze všech uvedených míst psal o nabytých zkušenostech do různých německých, polských a českých včelařských časopisů.

V roce 1897 se vrátil domů na Moravu. Je ustanoven kaplanem v Dalešicích, kde zakládá včelařský spolek. Po půl roce opět mění místo, neboť se stává farářem v Havraníkách u Znojma. Přestože to tehdy byla farnost zcela německá, získal si důvěru místních lidí a setrval tu deset let. V tomto tichém

záhři tzv. „Moravské Itálie“ se aktivně věnoval včelaření a čilé publikační činnosti. Napsal mnoho článků o včelaření zvláště do časopisů „Moravská včela“, „Český včelař“ a dále do německých

a dalších slovanských časopisů. Napsal také dílo „Právo včelařské“. Právě tady v Havraníkách se zrodila tzv. Adamcova rámková míra 39 × 24 cm – v té době nazývaná „Zlatým středcem“.

Jeho matka, která mu po ovdovění vedla domácnost, si nemohla v německém prostředí zvyknout. Na její přání tedy roku 1907 přešel na faru do Nikol-

borné přírodní podmínky. Stal se propagátorem pěstování víčence jako zdroje včelí pastvy a zároveň jako výhodné pícniny. A když na začátku minulého století podlehly révekuzně kalamiťe pravokohenné vinohrady, prosazoval mezi rolníky pěstování štěpované vinné révy.

Roku 1916 jej biskup přeložil na horou půdu poněmčené Břeclavi, aby zde pomáhal české věci. Dočkal se tu státní samostatnosti a počeštění města. Včelařství zde ovšem bylo ztíženo. Jednak nedostatkem pastvy, jednak hromadným hynuťm včel v místním cukrovaru. V roce 1923 se František Adamec vrátil do farnosti, kde začal – do Bystřice u Brna. Tady o třicet let později svůj plodný život ukončil.

Pobyl v cizině a získané včelařské poznatky z cizích krajů zásadním způsobem ovlivnily myšlení Františka Adamce v úlové otázce a v moderním pojetí včelařství. Sám Adamec kdysi napsal: „Pobyt za hranicemi mi dal podnět k práci pro nové směry v našem včelařství.“ Podnět zde byl, ale práce sama by a ryzí, původní, zcela naše, česká, nezměnná do budoucna a šíře. Jeho znalosti jazykové a nevídaná pile jej přivádějí co stýku s ostatním včelařským světem. Přispívá do cizích odborných časopisů, je v čilém dopisování se včelaři celého světa, jen proto, aby zkoumal vše, co se ve včelařském světě děje, a aby po rozdělení zrna od pleve použil kladů pro zvelebení domácí vědy a praxe a zároveň aby v cizině šířil znalosti o svém drahém národě, který tolik



Dobová fotografie Fr. Adamce otištěná o časopise Moravská včela

čic u Hustopocí. První návštěva v novém působišti vedla za včelami do nedalekých Divák k bratrům Mrštíkoviťm. Na novém působišti našel František Adamec, stejně jako v Havraníkách, vý-

miloval. V plemenném chovu je tvůrcem **seskupení „Družina“**, kterému dává pracovní náplň pro zúšlechtnění a hospodářskou zdatnost tmavé domácí včely.

Tyto poznatky František Adamec nejvíce uplatnil v době, kdy celé středoevropské včelařství přecházelo z úzkovysoké míry na nízkoširokou. Vědělo se, že v Americe už 50 let funguje nástavkový, horem přístupný Langstrothův úl s velkým nízkoširokým rámkem. František Adamec byl mezi těmi osvědčenými včelaři, kteří doporučovali americký Langstroth převzít celý do detailů (viz **MODERNÍ VČELÁŘ 3/2004**). To se však nepodařilo prosadit. Byla tu velká obava včelařů o využití starého vystavěného díla. A tak vznikl kompromis – na sjezdu včelařů v Brně v roce **1904 byla schválena nová míra úlových rámků 39 x 24 cm.** Staré rámků s **dílem o velikosti 24 x 13 cm se daly využít (3 x 13 cm = 39 cm).** **Nový rámek 39 x 24 cm** byl určen do horem přístup-

ných nástavkových úlů, tzv. amerikánů, což jak **všichni víme, se neprosadilo. Sám velký propagátor a výrobce včelařských potřeb Švarc se svým nástavkovým úlem Hospodář nespěl a začal vyrábět tehdy žádané, zadem přístupné Budečáky na míru 39 x 24 cm.**

Je zajímavé (až možná symbolické), že několik stovek metrů od fary v Havraníkách, kde před 100 lety František Adamec včelařil a sepisoval pokrokové včelařské články, dnes stojí včelnice s originálními americkými **Langstrothy. Chovatel v nich dosahuje** výnosy, za které by se nemuseli stydět ani současní včelaři na Praze 6. Kdyby nyní František Adamec žil, určitě by



V současnosti opuštěná fara v Havraníkách, kde před sto lety František Adamec působil

z toho měl radost a na včelnici by za včelařem zašel na kus řeči.

Děkuji Mgr. Lucii Doubkové za materiály o Fr. Adamcovi objevené v brněnských **knihovnách a archivech.**

Není úl jako úl podruhé

Jiří Bořík

V dalším pokračování našeho seriálu o internetovém včelaření potěšíme hlavně včelaře – kutily, kteří si vyrábějí úly a doplňky sami.

Podíváme se na plánky a postupy pro výrobu běžných produkčních úlů.

Nejprve se podíváme na www.volny.cz/jana.r/ul.htm kde jsou uvedeny základní pojmy a přehled u nás nejpoužívanějších úlů.

Dále krátce nahlédneme do historie úlů na www.outdoorplace.org/beekeeping/history1.htm

Plánky pro zhotovení Optimalu najdeme v návodu na www.vcely.or.cz/files/optimal/index.html

a na www.vcely.or.cz/files/karasek si můžeme prohlédnout prosklenou variantu tohoto úlu.

Popis a plány úlové soustavy Langstroth najdeme na www.n-vcelari.cz/lagstrothuv-system.htm

a langstroth.wz.cz/index.php?page=0008

a www.apiservices.com/goodies/plans_ruches.htm

nebo beesource.com/plans/langstroth.htm